

ELS PRIMERS POBLADORS
DE L'AMÈRICA COLONIAL ESPANYOLA
PARLAVEN CATALÀ

Si els resultats de les meves recerques sobre els orígens de la descoberta i de les primitives conquesta i colonització d'Amèrica fossin certes; si fos cert que tots aquells homes que van anar amb En Colom a instal·lar-se al Nou Món eren catalans –de qualsevol dels estats de la Nació Catalana–, si catalans eren els càrrecs de virrei i governador general que s'hi van introduir, i catalana va ser, per tant, tota l'organització administrativa dels virregnats i de les audiències virregnals, també seria cert que la llengua que van portar-hi i amb la qual es deurién relacionar havia de ser, forçosament, la catalana.

Ara bé, com que tota la documentació que ens ha pervingut relacionada amb el Descobridor –que abraça dels anys del 1492 al 1506, any de la seva mort– són còpies d'originals desapareguts, i atès que en tots els arxius americans actuals, no hi ha cap document anterior al 1524, es fa del tot impossible provar a través del text escrit, que el català va ser la llengua de l'administració colonial primitiva i la llengua amb què es van relacionar els primers colons.

Amb tot, són múltiples els investigadors que han detectat catalanismes i catalanades en la llengua d'En Colom. I jo mateix hi he indicat errors de traducció que mai cometria un escriptor català que volgués escriure en castellà. Així mateix, En Josep M. Castellnou, En Caius Parellada, En Nito Verdera i darrerament el professor Lluís d'Izaguirre han demostrat com la llengua natural

d'En Colom havia de ser el català. Remeto, doncs, als seus llibres i estudis a tot aquell que hi vulgui aprofundir.

Per contra, i si bé algun text ens diu que En Colom i els seus mariners eren d'una mateixa nació o que els mariners havien de parlar en català, perquè empraven terminologia catalana quan En Colom recull al seu *Diari*, no podem dir gaire coses més de la seva llengua.

Però, ara mateix, amb la informació que tenim, podem articular la investigació també en sentit invers. Vull dir que si cerquem la contraprova i la trobem, això ens indicaria que som de ple sobre la certesa del que pretenc demostrar. És a dir, que si algun lingüista ens exposés que és materialment impossible que el castellà fos la primera llengua que s'afinqués al Nou Món, això només i únicament voldria dir que aquesta llengua havia de ser la catalana.

I és exactament això el que extrec de l'estudi de l'Amado Alonso a l'entorn dels "Orígenes del seseo americano", publicat dins del seu llibre *Estudios Lingüísticos. Temas hispanoamericanos*, publicat per Gredos, a Madrid, al 1953.

Diu aquest erudit que "una de les suposicions de què es componia en gran part el coneixement de l'espanyol a Amèrica entre els romanistes és que el seseig (c, z = s) ha estat des de sempre una característica dialectal americana. El més corrent és creure que el seseig ha estat portat del Vell Món des del Descobriment per un al·luvió d'andalusos sessejants. I això a despit que des de Cuervo se sap ja amb seguretat suficient que **Andalusia no sessejava al segle**

XV ni al començament del XVI, i a despit que ara sabem també que els andalusos no dominaren numèricament en la conquesta d'Amèrica” (p. 102).

Acte seguit, en parlar d'Álvarez Gato (1440-1509), poeta madrileny de família noble, cortesà d'Enric IV i majordom de la Reina Catòlica, l'Alonso certifica que “és insospitable de sesseig: no té cap rima d's-c; les tres són de z-s, i d'aquestes, una en posició final, especialment tolerable” (p. 104). Per això mateix es qüestionava: “D'on havien d'aprendre l'Álvarez Gato i els altres toledans la distinció regular s-z si no era en llur pròpia pronunciació viva? Tots els poetes del segle XV i quasi tots els del segle XVI tenen rimes aproximades amb tota mena de consonants, sense que en puguem deduir que el sistema fonètic espanyol les havia igualat” (p. 105). I afegia: “Per últim, si en la pronunciació antiga de les dues Castelles s i ç haguessin estat fonemes idèntics, el seu funcionament actual com a signes oposats hauria estat absolutament impossible” (p. 105).

Per continuar argüint: “Espinosa [autor que creia que sí que es va donar el sesseig a Espanya de la primera meitat del XVI] es recolza, a més a més, en el testimoni segur d'En Juan de Valdés, qui, al seu famós *Diálogo de la Lengua*, de vers el 1535, testimonia la confusió d's i z. Nogensmenys, resultaria enterament desproporcionat deduir d'aquí el sesseig general espanyol, ni l'americà des del descobriment: Valdés exposa el sesseig de la z així: «Esse vicio particular de las lenguas de los tales que no les sirven para aquella asperilla pronunciación de la z y ponen en su lugar la s y por hazer dicen haser, y por razón, rasón, y por rezio, resio», etc. De la qual cosa se'n desprèn que al 1535 el sesseig de la z era ja en alguns espanyols un tret tan notori com perquè l'italià Marcio [un dels

interlocutors del *Diàleg*] en demanés una explicació; però també que era tan rar encara com perquè En Valdés ho interpretés com a casos de defectes ortològics individuals. **Tenim testimonis nombrosos directes que al segle XVI es diferenciaven s i z a totes les regions castellanes, fins i tot a quasi tot Andalusia**” (p. 106).

Llavors, a vista de tot plegat l’Alonso, reblava: “La nostra conclusió és: el sesseig de la z-c a Espanya vers al 1500 era tan escàs, que de cap manera se’l pot considerar com a factor decisiu en la sort americana de les sibil·lants espanyoles” (p. 107). I, en reforç del que adduïa, adverava: “En suma, els que admeten el primitiu sesseig americà donen per suposat que el sesseig existia a Espanya com a estat lingüístic a l’època del descobriment. Però no és així. Llevat de casos personals, o tal vegada d’algun lloc aïllat que no hagi estat precisat, el sesseig no ha tingut existència a Castella” (p. 108),

I per corroborar les seves asseveracions l’Amado Alonso treu a col·lació, el parer d’En Ximénez Patón, un manxec que, al 1614, escrivia: “Com a Sevilla ordinàriament converteixen la S en C... a València, al contrari... I, així, del que fan a Sevilla en diem *zecear* i del que fan a València, sessejar” (p. 140). Amb la qual cosa, el que ens diu el text és que l’únic lloc d’Espanya on als segles XVI i XVII hom pronunciava la ce i la zeta castellanes com una essa era a la Nació Catalana. Però mai ni a Andalusia, i molt menys a Castella.

Per això, l’Alonso acabava el seu estudi amb aquest convenciment ple. I ho arrodonia, en resolució, de la tenor següent: “Molts andalusos prengueren part en el descobriment, conquesta i colonització del Nou Món —és sabut—, encara que

molts menys del que la gent creu. Sorpresa serà, en canvi, pels meus lectors, llegir que la quasi totalitat o la grandíssima majoria d'aquells andalusos procedien de Sevilla, la terra del *ceceo*. Noresmenys, en cap racó americà no aconseguiren aquells andalusos *ceceantes* fer arrelar el seu *ceceo*. **És lingüísticament impossible que el sesseig americà sigui importació d'uns andalusos que mai no foren sessejants**" (p. 143).

Per tant, si com demostren els estudis dels erudits en la matèria, els andalusos i els castellans no eren sessejants; si el gran nombre d'andalusos que hom creu que van anar primigèniament al Nou Món, per contra, eren molts menys i, encara, *ceceantes*; i l'únic lloc d'Espanya on hom sessejava als segles XVI i XVII era a la Nació Catalana, és que el *sesseig* que es dóna com a tret lingüístic en tots els països americans de parla espanyola, només i tan sols pot provenir del fet que els primers pobladors fossin catalans i parlessin català.

Jordi Bilbeny